

โครงการ การศึกษาวิเคราะห์ความหลากหลายทางชีวภาพ ความเชื่อมโยงของระบบนิเวศย่อย และนโยบายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดิน กรณีศึกษาของเวียงหนองล่อง จังหวัดเชียงราย

หัวหน้าโครงการ ดร. อภิสม อินทรลาวัณย์

หน่วยงาน สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำมากมายหลายแห่ง แต่ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 90 ยังไม่ได้รับการอนุรักษ์และคุ้มครองทำให้ตกอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมและเสี่ยงต่อการถูกทำลายในระดับสูง โครงการนี้ใช้เวียงหนองล่องเป็นกรณีศึกษา โดยเวียงหนองล่องนี้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายครอบคลุมพื้นที่ 4 ตำบลใน 2 อำเภอประกอบด้วยตำบลจันจว้า ตำบลจันจว้าใต้ ตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จัน และตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน ในอดีตพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ครอบคลุมพื้นที่กว่า 30,000 ไร่ มีบทบาทที่สำคัญหลายประการคือ (1) เป็นแก้มลิงทางธรรมชาติที่ทำหน้าที่เก็บกักน้ำจากลุ่มน้ำย่อยต่าง ๆ ในลุ่มน้ำแม่กกและแม่น้ำโขง สามารถป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝนและเป็นแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค แก่ชุมชนในฤดูแล้ง (2) เป็นแหล่งโบราณสถานที่สำคัญโดยมีค้นพบ วัดเก่ากว่า 77 วัดในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ (3) เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญแก่ชุมชนที่ตั้งอยู่รายรอบ (4) เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงโดยเป็นที่อยู่อาศัยของพืช และสัตว์ รวมถึงนกอพยพที่จะมาหากินเป็นประจำในฤดูหนาว และ (5) เป็นแหล่งเลี้ยงควายที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงราย ในอดีตเคยมีควายกว่า 10,000 ตัวที่อาศัยหนองน้ำในการหากิน

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมเวียงหนองล่องได้เสื่อมสภาพลงอย่างมาก อันเป็นผลจากการบุกรุก คุกคาม และการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ อันเป็นผลมาจากการขาดการจัดการทรัพยากรร่วม จากสภาพการณ์ดังกล่าว การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายทางชีวภาพความเชื่อมโยงของระบบนิเวศย่อย และ นโยบายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินจึงเป็นข้อมูลที่สำคัญ อันจะนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่เหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ : พื้นที่ชุ่มน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ นโยบาย การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

Abstract

Thailand possesses abundant water resources and associated aquatic ecosystem such as wetlands. However, these resources are currently over-utilized and have rarely been protected. As a result, these wetlands have been filled, drained and affected by various human activities. This research project uses Wiang Nong Lom, Chiang Rai province as a case study. In the past, Wiang Nong Lom had an area over 30,000 rai covering 2 districts of Mae Chan and Chiang Saen. Wiang Nong Lom was critical to the local livelihood and had provided many ecosystem services such as (1) Regulating service of water retention which had an important role to play in buffering and smoothing the extreme events of heavy rainfall and droughts (2) Cultural service as it was a home of 77 important historical temples (3) Provisioning services in which many nearby communities whose livelihoods depended upon (4) Supporting services with habitat services which provided home for various fauna and flora and maintained the viability of gene-pools resulting in high biodiversity as well as habitat for migratory species. (5) It was the largest area in Chiang Rai province for livestock grazing area for over 10,000 buffaloes.

In the past few years, Wiang Nong Lom has changed rapidly. The wetland has been fragmented and degraded due to unsustainable resource exploitation and land conversion to economic and agricultural uses. The tragedy of Wiang Nong Lom commons is partially due to the lack of effective and collective management. This research project aims to assess and conduct the biodiversity inventory. Analysis of relationship between change in land use land cover, wildlife habitat degradation, and policy will be carried out. Critical land use planning will be recommended.

Key words : Wetland, Biodiversity, Policy, Land Use Land Cover Change

(ไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ)